

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

לך לך

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת לך לך

- והיה תמים - אמונה בה' בתמימות ובשלמותב
- בירה דולקת - מתחת הדליקה טמונה הטובהו
- בה' בטחתי לא אמעד - ע"י האמונה והבטחון ילך לבטח דרכוז
- הבט נא השמימה - יתחיל בעבודה וה' יגמור בעדוט
- להנאתך ולטובתך - העמידה בנסיון מטה לטובה אותו ואת כל העולםיא
- ישפוך שיחו - אין כוחנו אלא בפה.....יב
- היא קדש - שכר טוב ליראיו ובפרט בעניין שמירת עיניים.....יג
- מתלמידיו של אברהם אבינו - אהבת חסד ומידות טובות.....יד
- אל נא תהי מריבה - שלא תפרה ותרבה אש המחלוקת.....טו
- יבקש את הנרדף - הזהירות שלא לפגוע בזולתו ומעלת הנרדפים.....טז

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת לך לך

והיה תמים - אמונה בה' בתמימות ובשלמות

בפרשתן (י"א), 'ויאמר אליו אני א-ל ש-ד-י התהלך לפני והיה תמים', וביאר רבינו הרמב"ן משמעות הציווי 'והיה תמים' בזה"ל, מצוה אחרת עוד בענין הזה כמעט 'תמים תהיה עם ה' אלוך' (דברים י"ג) אחרי אזהרת ה' 'לא ימצא בך קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וגו' (שם י"ח), והענין בשניהם שיאמין בלבו כי הקב"ה לברו הוא בעל היכולת בתחילה ובסוף, הוא היכול לעשות ולבטל, ולא ישמעו אל מעוננים ואל קוסמים או למנחש ומכשף, ולא יאמין שיבואו דבריהם על כל פנים [כלומר, שדבריהם מוכרחים להתקיים], אבל יגזור בלבו שהכל ביד עליון העליונים" שהוא 'א-ל [מלשון תקיף ובעל היכולת] והוא א-ל ש-ד-י, עושה טובה שלא היה במזל וכו' כפי שיתהלך האדם לפניו, מִפְּרֹאֲוֹת בָּדִים וְקוֹסְמִים יְהוֹלֵל' (ישעיה מד כה), וזהו

שאמרו (שבת קנ"ו) צא מאצטגנינות שלך, [וכדאיתא שם בגמ', 'מניין שאין מזל לישראל, שנאמר (טו ה) ויוצא אותנו החוצה, אמר אברהם לפני הקב"ה, רבש"ע בן ביתי יורש אותי (שם ג), אמר לו לאו, כי אם אשר יצא ממעריך (שם ד), אמר לפניו רבש"ע נסתכלתי באצטגנינות שלי (פירש רש"י, חכמת המזלות) ואיני ראוי להוליד בן, אמר ליה צא מאצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל].

ללמדנו, שגם אם כל החכמים יודעי העיתים' אומרים לו בבירור מה יעלה בגורלו, ומי יאשים אותו שבכר אבד סברו ובטל סיבויו, אין שום צל של תקוה שיצא מאפילה לאורה ותזרח עליו השמש, בין ב'בני' - ש'מזלו' הוא להיות ערירי ח"ו, או ב'חיי' או ב'מוזני' - שכך נגזר עליו מלידה להיות 'שלימול' - אל יאמין להם ח"ו ויֵאֱשׁר עֲצוּמֵי חַלִּילָהּ, אלא יחזק אמונתו בקרבו' כי 'הכל ביד עליון העליונים', הקב"ה הוא

א. סיפר הגאון הגדול ר' משה שטרנבוך שליט"א ראב"ד העדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו, ששמע ממקורבי הרה"ק מסאטמאר זי"ע בזמנו, כי הגיעו כמה עשירים אל הרה"ק מסאטמאר, ואמר לו שברצונם להחזיק מכספם כתב עת יומי (עיתון) שיתנהל אך ורק עפ"י דעת תורתו והשקפתו של הרבי, ויהיה בכך תועלת גדולה לפרסום שיטתו, השיב להם הרה"ק שברצונו לעיין בדבר כמה ימים בטרם יחווה דעתו ויודיע תשובתו, לאחר כמה ימים קרא להם הרה"ק ואמר שאינו מסכים, כשטעמו ונימוקו עמו, כי הקורא 'כתב עת' מסוכן הוא לחשוב שהעולם מתנהל על פי טבע ועל פי מעשה בני אדם, כי הרי כך היא דרכם של כתבי עת, להודיע כי מקרה זה אירע בכלל סיבה פלונית... כך וכך התרחש בגלל פלוני שעשה מעשה מסוים... וכיו"ב, וצריך להשגיח ולפקח לבל יבואו הקוראים לידי כפירה אלא יזכרו כי הכל מאת ה' עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, והוא אינו יכול לקחת את האחריות על עצמו... מענין לענין, מאמר נפלא שמעתי מאשי צדיק וחכם, כי הנה מצינו בבריאת העולם שבירך הקב"ה את ה'אדם' ואת העופות והדגים בברכת 'פרו ורבו', ולכאורה יש מקום להקשות מדוע לא בירך השי"ת גם את האילנות בריבוי פירות העץ ויבול השדה, אלא רמז יש בדבר, כי 'העץ' אינו עושה שום פעולות מעצמו בכדי להתרבות, אלא אחרים משקים אותו והוא מוציא פירות מעצמו, וזה שיוזע שאינו עושה כלום אינו צריך לברכה - כי עצם הידיעה הזאת היא היא מקור הברכה, ורק מי שנדמה לו שהוא עושה והוא גורם לריבוי זקוק לברכה מיוחדת שלא יתקלקל השפע... כיו"ב שמעתי, דלכן אוכלים בשבת את ה'דגים' כי לדגים אין לא ידים ולא רגלים, וממילא לעולם אינם מעלים בדעתם ש'כוחי ועוצם ידי' עשו את החיל את זה, וביום השבת 'יומא דמהימנותא' עלינו להשריש בקרבנו כי אף אנו כיו"ב, אין לנו ידים ורגלים העושים מאומה...

ב. רבינו ניסים גאון מביא (בספרו ספר מעשיות בד"ה אמרו חכמינו) מעשה שהיה בימי קדם באחד מעשירי היהודים, יום אחד התבונן העשיר בעצמו - הרי סוף כל אדם למיתה, ומה יישאר לי מכל עושרי ומרוב נכסי, הלא לא אקח עמי אלי קבר אפילו פרוטה אחת גרידא, נתייעץ עם יועציו וכה אמרו לו - חלק מממונך לעניים, ואז יהא זכות הממון לעלמא דאתא, אך הוא נשבע 'לא אתן מממוני כי אם למי שנתייאש ממצבו', והחל לתור ברחובה של עיר אחר איש שכבר הגיע לידי ייאוש, בכדי להעניק לו סכום נכבד ביותר ולהפכו לאיש עשיר בין רגע. כל חיפושי

באר הפרשה - פרשת לך לך

ג

ה'עושה' והוא ה'יעשה' לכל המעשים^ה, וברגע אחד יכול להוציאו מן המיצר למרחב - כשיעלה הרצון לפניו.

אחר ה'מיואש' לא הועילו לו, כי כל עני שמצא סמך על איזה משען ומשענה, זה על דודו וזה על רעהו וכו'... עד שמצא מחוץ לעיר עני אחד היושב באשפתות המתכסה בבלויי סחבות ומחפש מה יאכל, שמח העשיר בלבו ואמר לעצמו, הנה בוודאי זה האיש לאחר יאוש הוא, ונתן לו מאה דינרים, ויתמה העני מדוע נתת לי סכום גדול כזה יותר משאר עניי העיר, ויאמר לו כי נשבעתי שלא אתן כי אם לעני המיואש, מיד זעק עליו העני, הכסיל והטיפש מתייאש מטוב העולם, אך אני מבטחי בה' אלוקי - כמו שנאמר (תהלים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון', ואין מעצור לה' להושיעני ולהעשירני, ונוכח העשיר לראות שלעולם לא ימצא מיואש לתת לו כל כספו, אמר העשיר אלך ואטמין מעותי בבית הקברות עם המתים שכבר נתיאשו מהאי עלמא, וכן עשה.

לימים נהפך הגלגל על אותו עשיר, ונעשה לעני מרוד המחזר על הפתחים, עד שנזכר מהסכום האדיר אשר הטמין בבית הקברות, וילך ויחפור שם, תוך כדי חפירותיו מצאווה שוטרי העיר ולקחוהו אל שר העיר להעמידו בדין על 'חיסוטי שכבי', בבואו לפני שר העיר סיפר לו ה'יורד' את כל דבר המעשה אשר הוא בעצמו הטמין את הממון, וכן תיאר את מזלו שנהפך עליו, ועל כן חפר בבית החיים ברצונו לשוב ליטול את הממון אשר יעמידנו על רגליו כבתחילה. אמר לו שר העיר ואמר לו, התכירני, ויאמר לו היאך יכיר העבד את אדוניו, אמר לו השר אני הוא העני שמצאת באותו יום נובר באשפה, ועתה תראה היאך עליתי לגדולה... הוא הדבר אשר אמרתי לך שכל מבטחי ותקוותי היא אך ורק בה' אלוקי, ועתה ראה עד כמה הרווחתי בזכות אמונתי ובטחוני בהשי"ת.

ג. שמעו נא לדברי חיזוק נפלאים שהשמיע הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע בימים שלאחר ה'מלחמה' באזני הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, פעם נערך 'דין-תורה' שהתקיים בעיר מולדתו קובנא. וכך הווה מעשה, ביהודי שלוה מעות הרבה מאוהביו וידידיו לקראת יום השוק, קנה בהם סחורה ביריד במחיר זול ומוכר אותה בעירו יותר ביוקר, ומהרווח הרוויח את מטה לחמו בצמצום. פעם אחת לא היה היהודי בקו הבריאות, על כן שלח את בני ביתו לעשות כמעשיו, ואכן, היא לוותה מעות והחישו פעמיה לעבר היריד, אלא שבדרך ליריד אבדה את צרור הכסף, בצר לה הפכה את השוק ושאלה את כל הבאים שמא נזדמן להם לראות את צרור הכסף... עד שאחד מן השוק ענה לה שהוא מצא את הכסף, אבל אין בדעתו להחזיר המעות כי 'המוצא מעות מפוזרים הרי אלו שלו' (שו"ע חו"מ רסב יא), והרי הוא כ'אנוס' מכיוון שהוא 'נצרך' מאד לאלו המעות, ע"כ יתנהג בזו הפעם כפי שורת הדין.

האשה לא ידעה את נפשה מרוב צער והזמינה את האיש להתדיין בפני המרא דאתרא הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, ביום הדין סיפרה האשה בדמעות שליש שבדרך ליריד איבדה את צרור הכסף, לעומתה הודה הבעל-דין שמצא את כספה, אך לא יחזיר לה את המעות כיון שמצד ההלכה הרי אלו שלו. הקשיב הרב לטענותיהם, ויצא ה'פסק' שעליו להחזיר לה אבדתה, כי אף אם אמת ש'הרי אלו שלו' מחמת ייאוש הבעלים, מ"מ אין האשה 'בעלת הבית' על המעות אלא בעלה, ולייאושו אנו זקוקים... והוא לא ידע כלל מכל דבר האבידה, נמצא שמצד הדין יש כאן חיוב השבה. ב'פסק' זה רמז החזו"א, כי אין בידי אדם להתייאש, שהרי כל אשר לו אינו שלו אלא של הבורא יתב"ש, וא"כ אינו 'בעלי בית' להתייאש, ואין יאושו חשוב יאוש כלל, אין לו אלא להתחזק תמיד ולא ליפול ברוחו חלילה בשום פנים ואופן. ד. וכך ביאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה חוקת ד"ה עמוד נא, וכן הוא בהיכל הברכה להרה"ק מקאמאנא) את הפסוק האמור בפרשתן (טו ו) 'והאמן בה', שנכתב 'והאמן' חסר בלא יו"ד, כי אות 'יו"ד' מרמזת על בחינת ה'חכמה' (כמבואר בזוה"ק במקומות רבים), ונחסרה היו"ד מן האמונה, כי בענייני אמונה על האדם לבטל את כל 'חכמתו' ולהאמין בפשטות - בלא חקירות ודרישות רק תמים יהיה עם ה' אלוקיו.

ולא עוד, אלא שאמונה פשוטה היא חשובה ומעולה יותר מהשגות גבוהות ומדרגות נשגבות שהם כ'ראיה' ממש. ביסוד זה ביאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע את הפסוקים המפורשים בפרשה. כי הנה אברהם אבינו ע"ה ראה דברים עליונים וגבוהים, כדכתיב בפרשתן (טו א-ה) 'אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר וכו', ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים' וגו', היינו שהקב"ה הראה לאברהם אבינו דברים עליונים נשגבים. מכל מקום מה כתיב מיד אחריו 'והאמן בה' ויחשבה לו צדקה' שאמר אברהם - אבי שבשמים, אין רצוני אלא להאמין בך באמונה תמימה, באמונת הלב, מבלי לראות במחזה דברים גדולים ונשגבים. כי גדולה מעלת האמונה על פני הראיה עשרת מונים.

ה. וכך איתא ב'יכין' על מסכת תמיד (א ב) דכתיב שם גבי גורל הפיס זכה מי שזכה, ולכאורה יש להקשות שתביבות 'מי שזכה' נראות כמיותרות ומחוסרי הבנה, וכי יש מקום לומר שזכה מי שלא זכה, הרי בוודאי הזוכה שזכה

באר הפרשה - פרשת לך לך

וידע כי בזכות האמונה עצמה יחיש עליו את הישועה במהרה, וכמו שפירש הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"ט) במה שמצינו בדבר ה' אל אברהם ב'מחזה', שבתחילה אמר לו ה' שיזכה לבן, וכדכתיב (טו ד-ה) 'כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך וכו', כה יהיה זרעך, ועל כך נאמר (פסוק ז) 'והאמין בה', עוד אמר לו הקב"ה (פסוק ז) 'לתת לך את הארץ הזאת לרשתה' - שבישרו שיזכה לרשת את ארץ ישראל, ואמר אברהם

הוא שזכה... אלא מבאר ה'יכין' וז"ל. אע"ג שהפילו גורל, לא היה דרך מקרה (מי שיזכה בגורל), רק מה' כל משפטו, ורק מי שראוי וזכאי לכך משמים, הוא הוא שזכה בגורל בכל עבודה ועבודה, עכ"ל. כלומר זכה בעולם הזה מי שזכה בשמים ממעל. הרי לך שאין דבר נעשה מעצמו בעולם הזה, אלא הכל בהכרזה והנהגה ממעל ייעשה.

מעשה היה באיש יהודי שהיה דחוק מאוד בפרנסתו ולא הצליח להביא טרף לביתו, בצר לו ניגש אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, ואמר לו, רבינו, חוס ורחם נא עלי, ויגלה לי ברוח הקודש את ה'מספר' העומד לעלות בגורל בזמן הקרוב, ואלך ואקנה כרטיס לוטו ואמלא בו אותם מספרים, ואזכה בסכום הגדול ויבוא סף וקץ לכל צרותי, נענה לו החזון"א, וכי נדמה לך כי מן השמים נגזר ש'המספר' יעלה בגורל... לא כן הדבר, אלא משמים נגזר על האדם שיזכה בגורל, ואם לא נגזר עליך שתזכה - אזי אותם מספרים לא יעלו ולא יורידו...

ו. יתר על כן כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות לג) שהתולה מקריו וענייניו בדרך הטבע מרחיק מעליו את ישועת ה', ובזה ביאר הא דאיתא במדרש (בר"ר מה ב) על הפסוק האמור בפרשתן (טז ב) 'ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני ה' מלדת' - 'אמרה ידעת אנא (- יודעת אני) מהיכן היא סיבתי (- מפני מה הנני עקרה), לא כשם שהיו אומרים לי קמיע היא צריכה, הימוס (- רפואה) היא צריכה, אלא הנה נא עצרני ה' מלדת', ומבאר ה'שפתי צדיק' בזה"ל, זהו לימוד דעת שלא לתלות בטבע רק במנהיג העולם, כל מה שתולין בטבע קשה השינוי, אבל [אם תולין] למעלה מהטבע זוכין ברגע אחד לאור גדול.

עוד יש להביא מה שכתב ב'אזור אליהו' לבאר מה שנאמר בפרשתן (טו יג-יד) 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה וכו', ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, וז"ל, הנה אם השי"ת מעניש לאיזה אדם רח"ל, אז כל זמן שלא נודע לו להאדם שבאמת מגיע לו זה העונש וכמדומה לו איזה תערומות באפס מה (- אפילו במשהו) עליו יתברך אז רחוק הוא מהישועה, אך כשיודע באמת שהצער שיש לו מגיע לו כן באמת ובמשפט אז קרוב הוא להישועה. זהו ואחרי כן מלשון 'כן בנות צלפחד דוברות' (במדבר כז ז) כלומר לאחר שנתוודע לו שצדיק וישר ה' ובפרט נגדו, ומגיע לו זה הצער באמת, אז יצאו ברכוש גדול היינו שתבוא לו הישועה. עכ"ל.

מעשה נורא מסופר על הגה"צ רבי נחום יאס'ער זי"ע מזקני וחשובי חסידי שטפנשט-באייאן (נולד והתגורר שנים רבות על אדמת רומניה) בשנות מגוריו בעיה"ק ירושלים, שפעם נפלה בתו היחידה למשכב ושהתה בבית החולים 'ביקור חולים' בקרתא דשופריא, והנה הגיעה עד שערי מות, והידיעה הגיעה לאזני ר' נחום שאין לה אלא שעות ספורות לחייה עלי אדמות. וילך רבי נחום מתוך יישוב דעת לטבול במקוה, שהרי עתה יצטרך לישב 'שבעה' ולא יוכל לילך למקוה משך ז' ימים, שב לביתו וישב ללמוד הלכות אנינות וקריעה מחשש שמא כשתגיע השעה לא תהיה דעתו מיושבת עליו, ויצא לעבר בית החולים, בדרך הילוכו נזכר ששכח את הסכין בכדי לקרוע 'קריעה' וחזר לקחתו, בעת שהלכו לבית החולים, פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, הרי עוד מעט קט עומד אני לברך בשם ומלכות את ברכת 'דיין האמת', שאמרו חז"ל (ברכות ס:) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ו'לקבלינהו בשמחה', אם כן מוטל עלי להכניס בקרבי 'שמחה' - בקבלת רצון שמים באהבה וחדווה, ובתוך כך התלהב רבי נחום והחל לומר ברגש, אם בתי נוטה למות נמצא שהשי"ת מדבר ועוסק בי כעת, והיאך לא אתמלא שמחה על שהקב"ה בכבודו ובעצמו שמלא כל הארץ כבודו עומד ומדבר ודן בי.

משקרבו לעבר בית החולים פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, מעתה אסור להראות שום אהבה שמחה, כדי שלא לגרום חלילה צער וחלישות הדעת לרבנית העומדת בבכי לצד מיטת חוליה של הבת. ותיכף כשנכנס רבי נחום אל בית החולים, שמע בשורה טובה - שהבת התעוררה, חזרה להכרתה ויצאה מכלל סכנה, אז החל רבי נחום לרקוד בשמחה רבה על חסדי ה' כי לא תמנו. לאחר מכן הסביר את אשר אירע, בעת שמביא הקב"ה צרה על האדם כגון 'צרת הבת', אין זה אלא 'נסיון' מן השמים - לראות אם יאמין האדם בה' שכך צריך להיות ולא ירע לבבו, אך אחר שהקב"ה ראה את שמחתי 'בטרם צרה תחייני' - ובטרם יארע דבר התחזקנו באמונה, נמצא שעמדתי כבר בניסיון, אפשר לה להישאר בין החיים...

באר הפרשה - פרשת לך לך

ה

אך על ידי אמונה ניתן לבטל כל המולות ולהפך הבל לטובה, והאמונה המהורה היא היא 'זכות גדול', על כן לא פקפק אברהם כלל בבשורת הזרע, כי ידע שאם יאמין בה' אכן יזכה לבנים¹ (ורק על ירושת הארץ שאל במה אדע כי אירשנה, מאחר שלגרש את בני כנען תלוי רק אם המה מחזיקים בחטא, ואז שורת הדין נותנת לגרשם, נמצא שכשהבטיחו הקב"ה על ארץ ישראל נכלל בזה שבוודאי לא ישובו הכנענים מדרכם הרעה והוא 'יותר קשה וממש נמנע שיסגור דלתי תשובה ויעשה כנגד בחירתם', על כן היה קשה לו להאמין, כי שמא יחזרו בתשובה ושוב לא יוכלו לגרשם מן הארץ, על כן שאל במה אדע).

'ה' אלוקים במה אדע כי אירשנה' (שם ה), ופירש רש"י (פסוק ו) שעל בשורת הזרע לא שאל לו אות, כי אם על ירושת הארץ שאל במה אדע כי אירשנה. ולכאורה צריך ביאור מאי שנא בשורת הזרע מבשורת הארץ, מדוע האמין אברהם שיוזכה לבנים ולא ביקש אות ואילו על ירושת הארץ ביקש אות.

ומבאר ה'חתם סופר', כי הגם שלפי 'מזלו' של אברהם לא היה שייך שיוזכה לבנים, ומבואר בתוס' (שבת קנו. ד"ה אין) שצריך 'זכות גדול' לשנות את המזל,

ז. שמא תאמר, מניין לי האמונה והבטחון שהקב"ה יושעיני והלא יודע אני היטב את 'מצבי' וחשבון מעשיי, ואיני הגון ואיני כדאי לזכות לנס ולישועה, אכן שמע נא לדברי הרה"ק ה'זרע קודש' זי"ע (ליל ה' דחנוכה) בזה"ל, ואף אם אמור יאמר האדם, זהו היה אם הייתי צדיק הייתי יכול לבטוח בה' שלא יקפח שכרי ויאכילני פרי מעשי, אבל אני יודע בעצמי מעשי שלא יצאתי ידי חובתי נגדו ית"ש, וא"כ איך אוכל לבטוח בה' שיגמול לי טובות מה שאינם לפי תגמול מעשי, זה עצת היצה"ר, אבל באמת לא כן הדבר, כי השי"ת טוב ומטיב לרעים ולטובים וטוב ה' לכל, ולכן בטחון לשון טיחה ודיבוק שידבק האדם בבטחונו ולא יסור ממנו בשום סיבה ואופן, עכ"ל. ובזה מבאר מה שנאמר 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה', שאברהם אבינו חשב שהגם שאינו ראוי לפי מעשיו, וכמו שאמר על עצמו 'ואנכי עפר ואפר', אך עם כל זאת יעשה עמו ה' צדקה, ובטח בהקב"ה שיעשה עמו צדקה, ומכאן ילמדו כל 'זרע אברהם' לילך בדרכי אבות.

ח. הנה רבים מאחינו בני ישראל הנתונים איש איש בנגעו ומכאובו יברכו את עצמם לאמר, מי יתן והייתי זוכה עתה לגילוי שכינה - שהקב"ה יתגלה אלי ויבטיחני בהבטחה ברורה כי בקרוב ממש אצא מאפילה לאורה, כל חד וחד בדיליה, זה ירצה לקבל הבטחה שפרנסתו תתברך, זה ימתין להיות מובטח ב'נחת דקדושה' מיו"ח ופעמים שהוא כבר זועק נואשות להבטחת 'ושבו בנים לגבולם'... יש הממתין להבטחת הזיווג - שהבן או הבת ימצאו בקרוב ממש את זיווגם, או שקרוב פלוני יתרפא ברפואה שלימה ברפואת הגוף והנפש, האחד יאמר הלוואי שאהיה מובטח לחבוק בקרוב בן, והשני מצפה להבטחת ישועה במציאת דירה או במציאת ה'ממון' עבור הדירה... וכהנה רבות - יכלה הדיו וגוילי הנייר והם לא יכלו... ומכיוון שעדיין לא נגלה עליהם הקב"ה הרי הם שבורים ורצוצים, דוויים סחופים ומעורבבים, אכן יסוד נפלא נתגלה בפרשתן - כי כוחה של אמונה בה' להחיש על האדם את הישועה הנכספת יותר מכוחה של הבטחת ה' ברורה, על כן יעזוב איש את בכיו ויאשו, יתחזק באמונתו בה', ועי"ז תהא ישועתו קרובה לבוא.

והוכיח כן הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וינגע) מהא דכתיב (יב יז) 'וינגע ה' את פרעה על דבר שרי', ואיתא במדרש (בר"ר מא ב) כל אותו הלילה היתה שרה שטוחה על פניה ואומרת רבנו של עולם אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה, ואברהם מבחוץ (שאינו בכלל הצרה) ואני בתוך הסירה (יושבת כלואה בבית פרעה הרשע), אמר לה הקב"ה כל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, והכל אומרים 'על דבר שרי', עי"ש. ולכאורה טענותיה של שרה תמוהים הם, כי אדרבה, אכן, אברהם אבינו הובטח בהבטחה מפי הקב"ה לפיכך הוכרח הקב"ה לקיים ולשמור הבטחתו, שהרי 'לא איש א-ל ויזב' (במדבר כג יט) ומה שאין כן שרה שלא הבטיח לה כלום.

ומבאר הדבר"י, ומכאן יש להוכיח, שכח אמונה הוא גדול יותר מן הבטחה... ואם הקב"ה מטיב למי שמבטיח אותו מכל שכן למי שמאמין בו, וזו היתה טענת שרה 'אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה' - שהוא גדול מן הבטחה, ולבסוף - 'אברהם מבחוץ ואני בתוך הסירה' (כיצד יתכן כדבר הזה), השיב לה הקב"ה, כן הוא האמת, וכל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, היינו בשביל האמונה שבך, שהיא גדולה מן הבטחה שהבטחתי לאברהם, כנ"ל, והכל אומרים על דבר שרי - היינו על דבר האמונה כאמור, ודי למבין. והתבונן בדבר, כי נורא הוא, הגע בעצמך אילו היה לך הקורא 'הבטחה' מפורשת מפי אליהו הנביא, או מפי הרבי בכבודו ובעצמו - ק"ו מפי השכינה כמו שהובטח אברהם אבינו, וכי לא היית מובטח ושלוו בלבך, וכאן מצינו כי כוחה של אמונה גדול מזה, ופי כמה תשקט רוחו ותשלוו נפשו של המאמין ובוטח בה'.

באר הפרשה - פרשת לך לך

בירה דולקת - מתחת הדליקה טמונה הטובה

איתא במדרש בפרשתן (בר"ר ל"א), 'רבי יצחק פתח (פרשה זו), משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג (פירוש, שאין לבירה בעה"ב שישמור להצילה מלהבה), הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אברהם אבינו אומר (לאחר המבול ודור ההפלגה) תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם, ע"כ. ולכאורה לא נתברר מה תשובה יש כי 'אני הוא בעל הבירה', אדרבה יקשה ביותר - אם הוא רואה הכל מדוע אינו מכבה את הדליקה, כיצד יתכן שבעליו של הבירה יניחו לבירה שתדלק ותהא נתונה למאכולת אש מבלי שינקפו אצבע להצילה מלהבה.

אך האמת, דקושיא מעיקרא ליתא, כי כוונת בעה"ב הייתה לומר, טעות בידך, כי רק בעיניך נראה כדליקה המזיקה, אך האמת שאני הוא 'בעל הבירה' וכל הנעשה כאן על ידי נעשה, ב'חשבון' מדוקדק לפרטי פרטים לטובת הבירה ויושביה^ט, ובאמת גם 'האש' היא לטובה'. ולא הפקרתי את ביתי, אלא הנני עומד ומשגיח על כל הנעשה בהאי ביתא שיהיה אך ורק לטובה ולברכה".

וללמדנו, כי אף בשנראה לאדם שצרה קרובה, זהרי הוא מתפחד מלהבות האש, ידע ש'בעל הבירה' עומד ומשגיח על הנעשה בהאי עלמא. ומה שאיננו מכבה את האש - כי באמת אין זה אלא

ט. אשריהם ישראל, שבאמונתם מקבלים כל דבר באהבה ושמחה, ופוק חזי שיגרא דלישנא (בשפת האידיש) כשרוצים לומר על ענין שאינו טוב אומרים פלוני איז גוט אונגערעג (מאד רעב) או פלוני איז גוט מיד (עייף), גוט נערווייז, גוט אין דער ערד (ח"ו) וכיו"ב, ואף כשרוצים לומר על אי מי שעושה מעשה שטות אומרים פלוני איז גוט משוגע, כי יודעים ומאמינים שכל דעביד רחמנא לטב עביד...

י. וכמו שמצינו בפרשתן אצל אברהם אבינו, שלאחר שעלה ממצרים כתיב (יג ג) 'וילך למסעיו', ופירש רש"י 'בחזרתו פרע הקפותיו', ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בד"ה וילך למסעיו) שבעת הילוכו עמדו עליו 'ליצני הדור' - מחוסרי אמונה, להרבות בקושיותיהם, שהלא הקב"ה הבטיח לך 'ואברכך' - בממון (רש"י יב ב) בבואך לארץ כנען, והנה מיד פגע בך הרעב עד שהוצרכת לצאת לחוצה לארץ, ואיה הבטחת הבורא ב"ה. ובאמת, דייקא שם נתקיים בו 'ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב' (יג ב), מעתה, בא ברונה אל כל ה'חכמים' המקשים עליו ופרע את כל הקפותיו - 'הקפותיו' מלשון מחיצות והעלמה, ובחזרתו 'פרע' - גילה והוריד מעליו את כל ההסתרות, והחזיר להם תשובה באמרו, עתה ראיתם כי לשם כך שלחני הבורא לשם - להטעין אותי בעושר גדול בכסף וזהב ובגדים וצאן ובקר לרוב, והרעב היה הגורם והמסובב לקיום הבטחת הקב"ה.

הוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לבאר 'בחזרתו פרע הקפותיו' שהוא מלשון 'גילוי' (מל' ז'פרע את ראש האשה', במדבר ה יח) כי אז נתגלה אור האמונה, וראו כל עמי הארץ כי כל מעשי ה' לטובה - לעשות את אברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב.

יא. ולא עוד, אלא שה'בירה הדולקת' היא הגורמת לה'ציץ עליו בעליו הבירה' - לקירבת ה' באהבה יתירה. וכדכתיב בריש פרשתן 'אל הארץ אשר אראך', וכתב ה'בעל הטורים' אראך בגימטריא בעננים (222), עיי"ש מה שפירש בזה, ולדידן יאמר, ללמדנו בא, שלא ירך לבב האדם בעמדו בעת חשיכה, כי באו העננים להחשיך בעדו, כי אדרבה, מתוך החשיכה יזכה ל'אראך' - לראות את הקב"ה בהארת פנים.

וכך נאמר לאחר מתן תורה 'ומשה ניגש אל הערפל' (שמות כ יח) וכתב 'בעל הטורים' כי 'אל הערפל' בגימטריא 'אל שכינה'. מכאן למד הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (דברים, עמו' ריא) כי אם נראה לאדם ש'ערפל' מכסה אותו בחושך כפול ומכופל ידע שאין זה 'ערפל' אלא עכשיו 'שכינה' שורה ונגלית עליו, ואינו ניגש 'אל הערפל' אלא 'אל שכינה'. והן הן דברי הכתוב בחנוכת בית המקדש הראשון (מלכים א' ח יב) 'אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל', שנתגלה לשלמה כי כשיש 'ערפל' הרי זה סימן כי ה' אמר לשכון עליו.

וכן ביארו צדיקים בלשון הכתוב (תהלים קמז ח) 'המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר', שרמז יש כאן למי שמתנסה בייסורים קשים ומרים, ונראה לו ש'עננים' שחורים' באו עליו והם מחשיכים בעדו את אור השמש, ידע שבאמת כל 'חשכות' עננים הללו אינה אלא מפני ש'המכין לארץ מטר' - ומשכן ה'מטר' בתוך אלו העננים, ומתוך צרה יבוא הגשם להשקות צמאי חסדיך, ולא היתה זאת לרעה כי אם לטובה.

באר הפרשה - פרשת לך לך

ז

דמיונות הוא לפי קוצר קטנות דעת האדם^ג, כי לא 'דליקה' יש כאן אלא רוב טובה וברכה^ה.

בה' בטחתי לא אמועד - ע"י האמונה והבטחון ילך לבטח דרכו בפרשתן (יב ה), 'ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן', ומפרש הרה"ק ה'בת עין

זי"ע (ד"ה ואברהם) שבוודאי הוקשה לו לאברהם לעזוב את ארצו ומולדתו ובית אביו בהם הורגל כל ימי חייו, ללכת לארץ נכריה כאשר עדיין אינו יודע אפילו אנה ילך, ומאין היה לו בה כביר כל כך - לעזוב הכל, למקום הלא נודע... אלא שהאמין ובטח בהקב"ה שבוודאי יעשה עמו 'אך טוב וחסד'^ו, השליך עצמו ואת יהבו על ה', ובזאת היה בכוחו לקיים רצונו ית' אפילו בדבר

יב. וכך כתב ב'חובת הלבבות' (שער הבחינה פ"ה) 'וכבר נאמר, כי חבורה אחת מעוברי דרכים לנה סמוך לכותל, ובא כלב ועשה צרכיו על אחד מהם, ונעור משנתו ומיהר עצמו לרחוץ מן הזוהמא - כשהוא מלא טענות כרימון מדוע דווקא לי אירע כזאת, אמנם כשהרחיק משם נפל הכותל על חבריו וימותו כולם ורק הוא ניצל', עכ"ל. נמצא שכשחזר למקומו להמשיך בשינתו וראה את נפילת הכותל כבר רבתה שמחתו שדווקא לו אירע הדבר, שעל ידי זה ניצול ממות לחיים.

פעם נכנס אברך אל הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע ושפך בפניו את מר לבו, לאחר שבנו יחידו מחמד נפשו הנולד לו שנים רבות לאחר נישואיו חלה אנושות ונסתלק לבית עולמו ל"ע, ועתה נפשו בשאלתו לדעת ולהבין מה רוצה מעמו השי"ת בלקחו מעמו מתנה יקרה זו. אמר לו הרבי, בשנות ילדותי הזדמן לי להיות ב'בנק', וראיתי איך שבא יהודי אל פקידי הבנק ונותן להם סכום מעות גדול, מיד נתמלאתי רחמים עליו מדוע 'לקחו' ממנו את כל כספו ורווחיו אשר הרוויח ביזע ועמל ואפילו מעט מזעיר לא השאירו בידו. לאחריו ניגש יהודי נוסף ובזאת הפעם שמחה נפשי בראותי ש'נותנים' לו הון רב. אך כעבור כמה שנים נעשיתי בר דעת אז נוכחתי לדעת שטעות גדולה הייתה בידי, כי האיש אשר ריחמתי עליו אינו אלא עשיר גדול שבא להשקיע כספו שישא רווחים ומעות אלו יכפילו וישלשו עצמם, ואילו השני עליו יש לרחם ביותר, כי המעות ש'קיבל' לידו לא היו אלא 'דמי הלואה' שלוה מהבנק - בריבית שהושתה עליו ב'היתר עיסקא', ומעתה יגדל חובו יותר ויותר. מכאן למדתי כי לא מה שנראה לעיני אדם הוא הנכון, כי לפעמים נראה לו לאדם שהוא 'מקבל' ואינו אלא 'מפסיד' גדול, ופעמים נראה לו ש'מפסיד' ובאמת טמון בו 'רווח' גדול. כמו כן אתה, אין לך לעשות כלום כי השי"ת לא לקח ממך מאומה, אלא אדרבה מה שה' לקח באמת הוא ה' נתן ועל כך יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם.

מעשה היה באיש יהודי 'קשה יום' אשר הרבה צרות וייסורים עברו עליו והרגיש בנפשו ש'אך רע ומר ירדפוהו כל ימי חייו', ושפך ליבו בפני הגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל גאב"ד טבריא, נענה לו רבי משה בלשון תימה, מדוע אתה מספר לי רק חצי סיפור, וכבר נודע פתגם העולם שרק לשוטה מראים חצי עבודה... התפלא האיש מאוד על דברי רבי משה, ואמר לו ימחול נא רבינו אך לא זכיתי לירד לעומק דעתו, ואיזה 'חצי שיעור' יש כאן... השיב לו רבי משה במתיקות ובמאור פנים, אכן, אינך אוחז רק בחצי מהמעשה, כי 'הסיפור' עדיין לא הסתיים... המתן מעט ותתאזר בסבלנות וכבר תראה כיצד הכל היה בחשבון להביא לידי טובתך השלימה, ועוד תאמר בפה מלא 'אודך ה' כי אנפת בי'...

יג. ויתבאר ביותר על פי מעשה שהיה ביהודי שהיה מהלך ברחובה של עיר בבני ברק יצ"ו, והנה רואה הוא עשן העולה ומיתמר מבית כלשהו, הרואה לא התמהמה, אלא תיכף ומיד החיש את הממונים על כיבוי האש בעיר, הללו פרצו לבית וראו שאין כאן אש כלל, כי אם עשן היוצא ממכשיר החימום אשר בבית הנקרא 'יונקערס' (הנעשה לחמם את המים שבבית), ועזבו את הבית, לאחר כמה ימים דרשו מבעל הבית שישלם להם שכר טרחתם בסך תשע מאות שקלים טבין ותקילין. מכיוון שכן, הזמין בעל הבית את היהודי שקרא למכבי האש ל'דין תורה' אצל בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל, בטענתו אף שראית 'עשן' עולה מהבית היה עליך לדעת שעדיין אין זה הוכחה שה'אש' בוערת, כי מאחר ואינך בקי בכלי הטעכנאלאגיע, היה עליך לברר תחילה האם צריך להזעיק את מכבי האש... ובזה יתבאר דברי המדרש, שאברהם ראה בירה דולקת, אמר לו הקב"ה אין כאן דליקה כלל... אלא רק נדמה לך שהיא דולקת מאחר שאינך מבין בהנהגת העולם...

יד. בספר 'דרכי נועם' (ח"א עמ' קסד) ביאר מה שנאמר (טו ה) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה', שאברהם אבינו האמין בתכלית האמונה כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ויאף שאינו מבין מה החסד שבדבר, היאך יכולה פורענות

באר הפרשה - פרשת לך לך

ומכאן נלמד, כל חד וחד ב'עשרה נסיונות' העוברים עליו, או בכל צרה וצוקה המתרחשת ובאה לעולם, וכן בכל 'פרשת דרכים' כשאנו יודע כיצד יוכל להחזיק מעמד וללכת ב'חרן' - חרונו של עולם, יתאמץ לראות את ה' בכל דבר וענין, ואז יצליח", כי האמונה והבטחון הם המשענת שעל ידם יצליח את כל 'משבר' וגלוי שעלי עברו, ואם יבטח בהש"ת יוכל לעמוד בנקל מבלי שברון רוח ונפש".

שקשה לו, וזהו שאמר הכתוב ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה, כי תיבת 'בטחון' עולה בגמטריא 'חמש ושבעים', וכלומר שהשיג מדרגת הבטחון בצאתו מחרן, שרק על ידי שבטח בה' היה בכוחו לצאת מארץ מולדתו ומבית אביו וממשפחתו¹⁰. וכן הוא לדידן - בכח האמונה והבטחון בבורא כל העולמים דכל מאי דעביד לטב עביד יש בידו לקיים מצוות ה' ולעמוד בנסיונות הקשים ביותר¹¹.

להיות הטוב המושלם שאין טוב הימנו - דבר זה לא ערער במאומה את אמונתו שהכל טוב וחסד¹², וזהו שנאמר והאמין בה', ועל כן ויחשבה אברהם לו - להנהגת הבורא ית"ש עמו לצדקה לחסד ולרחמים. ונדע המעשה שסיפר הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע אודות הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג ואחיו הרה"ק בעל ההפלאה זי"ע ששאלו את רבם הגדול המגיד ממעזריטש זי"ע על הא דאיתא במשנה (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה', כיצד ניתן לקיים דברי חז"ל האלו כפשוטם ולברך על הרעה כאילו היא טובה, אמר להם המגיד הכנסו לבית המדרש ותשאלו את רבי זושא, ה"ה הרה"ק מאניפולי, ואכן הלכו לשם ואמרו להרבי ר' זושא כי רבנו המגיד אמר לנו לשאול אותך פירוש בדברי המשנה, נענה להם, 'תמוה לי שצוה לכם לשאול אותי, הכי שייך לשאול זאת לאדם אשר לא היה לו עוד שום רע מעולם אפילו רגע אחד, כי מיום הולדתו יש לי כל טוב, שאלה כזו צריכים אתם לשאול לאיש אשר היה לו חלילה רע', והמה ידעו כי הר"ז מלומד בדקדוקי עניות נוראיים, ואעפ"כ מעיד על עצמו בפה מלא שמעולם לא היה לו רע, אז הבינו היטב כי אכן, דייקא זאת רצה 'המגיד' ללמד, כי המאמין בהש"ת באמת אינו מרגיש שום רע, אלא תמיד טוב לו, ותמיד הנו מאושר שש ושמח בהנהגתו ית', וישמח ישראל בעושיו, וזהו מה שאמרו חז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה - לתוקף אמונתו בה' שכל הנהגתו היא אך ורק לטובה (הובא בספר המנוחה הטהורה ברכות בשם 'נפלאות הרבי').

טו. ואכן 'אשרי אדם בוטח בך', כי אין לך אושר החיים גדול יותר מאותה הרגשה של בטחון בהש"ת כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי. וכמו שפירש ה'מצודת דוד' את מה שנאמר (תהילים קמו ה) 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו - מילת 'אשרי' משמשת בשתיים לומר אשרי למי אשר שברו על ה' [וכאילו נכתב אשרי שא-ל יעקב בעזרו, אשרי מי ששברו על ה' אלוקיו], כי אין אושר גדול ממי שכל 'שברו' ותקוותו הוא על הבורא ית"ש. הוסיף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דברים לקוטים עמ' קנח) 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו' ונתברך מן השמים בעשירות לרוב, ואעפ"כ אינו משים בטחונו בכספו וממונו אלא 'שברו על ה' אלוקיו'.

טז. אימרא יאי אמר הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א רב ביהמ"ד 'דברי שיר' בעי"ת בני ברק יצ"ו, כי מדרך הבריות לשאול על העבר למה אירע כך וכך, ואילו כלפי העתיד שואלים מה יהיה, והנה 'למה' עולה למניין ע"ה, גם 'מה יהיה' עולה למניין זה, וראה זה פלא 'בטחון' אף הוא בגימטריא ע"ה, חושבנא דדין כחושבנא דדין, ללמדך שה'בטחון' מסלק כל שאלות חששות, פחדים וספקות, הן העבר - 'למה', הן על העתיד - 'מה יהיה'...

יז. כתיב בפרשתן (יז ה) 'ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם', ובגמרא (ברכות יג.) 'תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה', וביארו בספרים (יצב אברהם לך, ועוד) כי 'אברם' נוטריקון ר'בות מ'חשבות ב'לב איש' (אגרא דכלה ריש הפרשה), והנה איתא בשל"ה הק' (שער האותיות אות א' מו) וז"ל. בכלל דביקות האמונה, שיאמר על כל פעולה שרוצה לעשות, אפילו לזמן קרוב, יאמר אעשה זה אם ירצה השם, הן שיהיה דבר גדול או דבר קטן, וסימנך 'עצת ה' היא תקום' (משלי יט כא), 'היא' ראשי תיבות א'ם ירצה ה'שם, ואז 'תקום', עכ"ל. ובזה יבואר 'שינוי השם' של אברם, שמעתה לא יהלך האדם רק עם 'אברם' - ר"ת רבות מחשבות בלב איש, אלא יוסיף בהם את ה'יא - ר"ת אם ירצה השם, כשמו של 'אברהם', ויזכור את ה' בתוך מחשבותיו (כי 'היא' רומז לאות ה'א' במילוא י"א, כלומר שניתן לומר ה"י וכן ה"א), ומי שאינו מאמין בזה עובר בעשה, כי תכלית האדם לידע ש'עצת ה' היא תקום' (עין גם באמרי אמת סוכות יום א' תרע"ג).

יח. באמת אמרו, אל ימתין האדם לעת צרה - אלא מתחילה בטרם כל, ירגיל עצמו להיות תולה עיניו למעלה אל השי"ת, וכדכתיב (ישעי' מ כו) שאו מרום עיניכם, ובזה יחסוך מעצמו כל צרה ועקתא. וכך ביאר הרה"ק ה'חתם

כאשר אך שמע אברהם את ציווי הבורא - 'ספור הכוכבים', מיד החל לספרם בלא לחשוב חשבונות הרי ממילא לא אוכל לספרם ומה לי להתחיל בזה כלל, ועל זה נאמר לו 'בה יהיה זרעך' - רצוני שכך ינהגו בניך אחר כך, שלא יתפעלו ממחשבות ייאוש^ט, יקפצו אל תוך העבודה ויתחילו עשות את המוטל עליהם^ז, ומפורש אמרו חז"ל

הבט נא השמימה - יתחיל בעבודה וה' יגמור בעדו בפרשתן (טו ה), 'ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך', ביאור נפלא ביאר הגה"צ רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל (בספרו אמרי העת) שהרי כל בר דעת יודע שאי אפשר לאדם לספור ולידע מנין הכוכבים, ומכל מקום

סופר' זי"ע (תו"מ עקב ד"ה שמע ישראל) את נוסח הברכה, 'בורא נפשות רבות וחסרונן' - שאנו מודים ומשבחים את הבורא על שברא אותנו, ומני אז ממציא לנו בכל עת כל אשר חסר לנו כדוגמת מים לצמא וכיו"ב. ולכאורה צריך ביאור, מה הודאה היא זו, וכי לא היה עדיף באם לא היה לאדם 'צימאון', וכלל לא היה נצרך וחסר לשתית המים. ומבאר ה'חתם סופר', וז"ל. אבל האמת, זו היא עיקר טובת בריאת האדם, שלכך נברא בחסרון - כדי שיכיר את בוראו (ע"י שייחל אליו מתוך הכרה כי רק בידו למלאות מחסורו) ויעבוד את ה' ויזכה לשני עולמות, נמצא 'חסרוננו' יותר טובה לו מכל טוב. ולזה אנו מברכין 'ברוך הבורא נפשות רבות וחסרונם' (ושבח זה הוא) יותר על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי, כי עי"ז ברוך חי 'עולמים', זוכה לשני עולמים - בעולם הזה ימלא ה' כל מחסורו, ואף יירש טובה וברכה לעולם הבא כשכר על בטחונו וייחולו אל ה', ועל זה וודאי קא מברכין.

יט. ובכלל זה שלא להתפעל מכל אותם 'נפילות' שכבר היו לו, אלא יתחזק לעשות את המוטל עליו מתוך התחדשות מבלי להביט לאחוריו. דברים נפלאים כתב כ"ק אדמו"ר מראחמסטריווקא שליט"א (ארה"ב) בספרו 'אמרות טהורות' (דף ע) בשם הרה"ק ה'זרע קודש' זי"ע (בפרשתו בדיבור השלישי), וז"ל, דהנה, אילו היה אברהם אבינו נותן דעתו על עצמו, מאיזה אדם נולד (אביו תרח) ומאיזה מקום שפל הוא בא, היה קשה לו מאד לחשוב שיש לו מציאות ויכולת כלל לעבוד את השי"ת, כי בכל עת שיעלה על זכרוננו מאיזה מקום שפל הוא בא, אז יחשוב בנפשו לומר - מי אני ומה אני חשוב שאהיה ראוי לעבוד את השי"ת. וכן בכל אדם, כאשר יזדמן לפעמים שהוא נופל קצת, אזי הוא עלול לחשוב כן על נפשו, מה אני חשוב שאוכל לעבוד את ה'. ועל זה אמר הקב"ה לאברהם לך לך - לאז זיך אפ פון די אלע זאכן (עזוב עצמך מכל המחשבות הללו) ורק לך לעבוד את השי"ת, מען דארף זיך מחזק זיין (צריך להתחזק).

הנה כתיב בסוף פרשת נח על כל משפחת תרח 'ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן... וימת תרח בחרן' (יא לא-לב), ובפרשתן כתיב גבי אברהם (יב ה) 'ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען, ורמז יש בדבר, כי הכל יוצאים ללכת אל ארץ כנען, ורק אברהם הגיע, ולא נתפעל מה'חרן' - נפילות אשר אירעו על אם הדרך, אבל ה'תרח' רק רואה את החרון ומיד מת על אתר... מבלי להתרומם מעפרו לשוב על מעמדו הטוב.

וכך מרומז ב'טעמי המקרא' שבפרשתן בפסוק (יג יח) 'ויאהל אברם ויבוא וישב באלוני ממרא', שה'טעם' בתיבות 'ויבוא' הוא 'תביר' (שהוא מלשון 'שבר'), וכן גם תיבת 'וישב' טעמה הוא תביר, והרי זה מרמז ל'שבר על שבר הושברנו', ואף על פי כן לא נסוג ליבו אחור אלא המשיך בשלו 'ויבוא וישב'...

ביסוד הדברים אמרו לפרש גם בהא דכתיב בפר' בראשית לאחר חטא עץ הדעת 'ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי' (ג כ), ולכאורה מה עניין קריאת השם לכאן, ואין מקומו אלא לעיל (סוף פרק ב) היכן שנאמר שהביא הקב"ה את חוה אל האדם, 'ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי' וגו', אלא כי לדאבון לב חוה חטאה והחטיאה את האדם והביאה יללה לעולם, אך דייקא באותה שעה נאמר עליה 'כי היא היתה אם כל חי', כלומר, רמז לה, שכל שיחה ושיגה מעתה יהיה על העתיד - מבלי להתעסק עם מה שהיה, אלא יהיו פניה פונים אל העתיד - להיות אם כל חי... וללמד על הכלל יצא, שאחר כל נפילה אין להתבוסס בה אלא לחשוב כיצד 'בונה' הוא את העולם...

רמז נאה אמר אחד מצדיקי דורנו בלשון התפילה (אדון עולם) 'בלי ראשית בלי תכלית', שאם האדם בלי ראשית - שחסר לו כח ההתחדשות וההתחזקות הרי כל הליכותיו הם בלי תכלית...

כ. ידועה התמיהה מדוע הנסיון של 'לך לך' נכתב בתורה ונסיון של 'אור כשדים' לא נכתב (ואף לאלו מהראשונים הסוברים שאור כשדים בכלל 'עשרה נסיונות' היה אולם לא נכתב בפירוש בתורה), ואמרו בדרך רמז, כי הרבה הם האנשים שבלילה

באר הפרשה - פרשת לך לך

'לא עליך המלאכה לגמור' (אבות ב טז) כ"א, והקב"ה כבר ישלים המלאכה כדכתיב (תהלים נו ג) 'לקל גומר עלי'.

בעלותם על יצועם יקבלו עליהם עול מלכות שמים באהבה עד כדי מסירות נפש, וכמו שכתב הרה"ק הר"א מלז'ינעסק זי"ע ב'צעטיל קטן' (אות א), וז"ל, בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה ובפרט שהוא יושב בטל בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן יהיה מהרהר במצות עשה זו של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' (ויקרא כב לב), וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדושת השי"ת שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת. אבל, כל זה בלילה, ובהגיע הבוקר, כשהשעון מורה לו לקום, נו, לך לך - צא ממיטתך... והילד איננו, איננו שומע כלל בקול ה'שעון המעורר'... ולכן דייקא נסיון זה נכתב בתורה לגודל חשיבותו. ואין הדברים אמורים רק לעניין השכמת הבוקר, אלא הוא ציור ומשל על דרכו של עולם, אשר רבים מפליגים ב'מחשבותיהם' עד כדי מסירות נפש ממש, אך כשמגיע 'למעשה' הרי הוא 'ישן'... וכנגד זה דיבר הכתוב לך לך, תתחיל ללכת... וכך אמרו ב'קאצק', שהציווי הראשון שאמר הקב"ה לאברהם אבינו הוא 'לך לך', כי הדבר הראשון שצריך לומר לעצמו הוא לך לך ממקומך, אל תישאר באותו מקום... וכל אחד יודע בעצמו מהו הדבר המעכבו מלהתעלות שעל כך נאמר לו לך לך...

ויש לרמז זאת במה שנאמר (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', שמדרכו של 'נשר' לישא את גוזליו על כנפיו (וכמו שפירש רש"י שם), וכשהוא מגביה עוף למעלה למעלה אזי גוזליו המרחפים על כנפיו מביטים על העולם מלמעלה למטה, ברם, התדע כיצד מגיעים הגוזלים על גבי כנפי הנשר, בפעולה זאת אין הנשר מסייע להם, רק עליהם להתרומם ולקפוץ, לעלות על גבי כנפי אביהם. נמצא שאת ה'פסיעה הראשונה' עליהם לעשות בכוחות עצמם, ומאחר שעשו כן מגביה אותם לגבהי מרומים בלא שום פעולה או קושי מצידם... וכנגד זה אמר הקב"ה ואשא אתכם על כנפי נשרים, כשאתם תעשו את ה'פסיעה הראשונה' להתרומם מעט, אז אגביה אתכם מעל כל העולם למעלה...

מסופר שבימים עברו כשאסרו הרשעים ברוסי' לקיים תורה ומצוות חלילה, ישבו פעם קבוצה מחסידי ליובאוויטש בהתוועדות יחד עם הגה"ח רבי חאט'שע (מזכירו של הרה"ק הרי"צ זי"ע) והיו מדברים דברים נעלים ברומו של עולם בתורה אמונה ועבודה. מחמת פחד הרשעים העמידו בחור שיעמוד על המשמר מחוץ לבית בו התקיימה ההתוועדות לבדוק שאין הרשעים באים. תוך כדי השירה והכיסופין נכנס אותו בחור והודיע שהרשעים מסתובבים סביבות הבית, תיכף נתמלאו כל היושבים בפחד ובאימה רבה, בידעם כי נכונה להם סכנת גלות לסיביר. לכן מיהרו להטמין את ספרי הקודש ותחתם הוציאו 'כתבי עת' (עיתונים) ושאר מילי דעלמא וחלקם אף ניסו לנוס מן המקום. לאחר זמן מה חזר הבחור ובישר שהסכנה חלפה כי נסתלקו הרשעים מהמקום, מיד חזרו ופתחו את ספרי הקודש. עתה פנה אליהם רבי חאט'שע ושאל מה חשוב יותר אצלם רוחניות או גשמיות. ויענו כל העם יחדיו וודאי שהרוחניות חשובה פי כמה וכמה. אם כך - המשיך ושאל. מדוע מששמעתם שהרשעים באים לא פעלתם כדרך שאתם פועלים ברוחניות, לשבת ולבכות מתוך השתפכות הנפש אלא מיהרתם לפעול. ויענו העם - הלא סכנה ארבה לנו, ולא היה מועיל לנו מאומה באם היינו יושבים וממורים בבכי. הרים רבי חאט'שע את קולו ואמר להם, כן הם פני הדברים ברוחניות, שאל לו לאדם להסתפק בהתעוררות הלב ודמעות רותחות, אלא עליו לקום ולפעול בפועל ממש בהתעלותו בעבודת ה'.

וכה אמר 'חכם אחד' בדרך צחות על הניגון הידוע עסן עסט זיך, שלאפן שלאפט זיך וואס זאל מען טוהן אז ס' לערענט זיך ניט... אז ס'דאוונט זיך ניט (האכילה והשינה באה לנו בנקל ללא כל טורח ומאמץ, אבל מה נעשה שהתורה והתפילה באה לנו בקושי גדול), ושאל ה'חכם', הבה נחשב חשבוננו של עולם, באם היה המצב להיפך שהאכילה והשינה עסט זיך ניט און שלאפט זיך ניט (שהם היו עולים בקושי) וכי גם אז היה 'מזמר' 'וואס זאל מען טוהן אז ס'עסט זיך ניט' (מה נעשה שאיני יכול לאכול) או שהיה 'עושה למעשה' ופונה לרופא או מכריח עצמו לאכול... והמבין יבין.

פשיטא ואין צריך לומר על ריבוי תפילות ותחנונים ושפיכת לב כמים בברכת 'אהבה רבה' או ב'הערב נא', אך אין לנו להסתפק בתפילה בלבד אלא העיקר הוא 'למעשה'...

כא. וכמו שפירש רש"י בפרשתו לפרש הכתוב (יד ט) 'ארבעה מלכים את החמשה - אעפ"כ נצחו המועטים, להודיעך שגבורים היו, ואעפ"כ לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם, בידעו כי על היהודי לעשות רק כפי יכלתו וממילא יהא הקב"ה בעזרו.

באר הפרשה - פרשת לך לך

יא

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה במדרש ויתאו) 'וכי צריך הקב"ה לחנפו בזה ההבטחה, הרי וודאי שבלא זה ג"כ יעשה רצון המקום ב"ה. אלא ביאורו, שבאן הודיע לו הבורא - 'ואעשך לגוי גדול' והבל תלוי בו, ושידע שבהתחזקותו בעבודת ה'כד יטה את כל בני' אחריו לטובה. וכמו כן צריך כל אחד לידע שהבל תלוי בו. והיינו שבעמוד האדם בפני נסיון קשה - יתבונן היטב כי כל מהותו והווייתו, ומהות והוויית כל העולם

באמת אמרו, בשעה שיתחיל האדם לעשות 'פעולה קטנה' לטוב, משם יקל עליו להמשיך בדרך טוב - לעלות עוד ועוד יי, עד שיגיע לתכליתו הנרצית יי.

להנאתך ולטובתך - העמידה בנסיון מטה לטובה אותו ואת כל העולם

בפרשתן (יב א-ב), 'לך לך מארצך ממולדתך מבית אביך וגו', ואעשך לגוי גדול וגו'. מקשה

כב. סיפר הגה"ח רבי עזריאל טויבער זצ"ל (שעסק רבות בקירוב רחוקים) שפעם התאונן בפניו נער אחד כי אינו מסוגל לעצור בעצמו מלעשן סיגרטי חלילה ביום השב"ק. לקחו ר' עזריאל להגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל, ששקל בכובד ראש בשאלה קשה זו, אחר נענה ואמר בקשה אחת לי אליך, אף אם תעשן ח"ו בשבת, אנא ממך, בגמר העישון אל תכבה את האש, ובכך תמנע עצמך לכה"פ מ'חילול שבת' נוסף של 'כיבוי' דאורייתא. הנער קיבל כן על עצמו וראה זה פלא, כעבור זמן מועט בלבד נתהפך מכח קבלה קטנה זו להיות בעל תשובה גמור בכל פרייה ודקדוקיה.

כג. איתא במדרש (בר"ר לט ט) 'אמר רבי לוי, שתי פעמים כתיב 'לך לך' (לך לך מארצך' ולך לך אל ארץ המוריה' בנסיון העקידה) ואין אנו יודעים איזו חביבה אם השניה או הראשונה... (ומסיק שם שהשניה חביבה יותר), וידועה התמיהה כיצד יעלה על הדעת לומר שלך לך מארצך חשוב יותר מנסיון העקידה... כיצד אפשר לדמות 'גלות' לשחיטת בנו יחידו שנולד לעת זקוניו, ומה עוד ששם כתיב 'ואגדלה שמך והיה ברכה וכו'', ובעקידה לא הובטח לו מאומה. וביאורו, דעיקר הקושי הוא היציאה הראשונה והבריחה מעמקי הבלאטע (הבוץ) לעזוב את בית אביו לשכוח מכל עברו לעזוב את הדרכים שהורגל בהם ולקפוץ לתוך ים התורה והעבודה קשה לו לאדם כהנה וכהנה... (כי לאחמ"כ - להמשיך להשאר בקדושה, בא לו יותר בנקל) ושפיר יש מקום לומר שנסיון זה חביב מנסיון העקידה כשכבר היה ב'מצב' טוב וראוי... (אין לנו כל השגה באברהם אבינו, אך הלימוד הנוגע לדין אמרנו).

כד. זאת חובת האדם, לעמול ולהתייגע בכל כוחו ללא לאות בעבודת בוראו להתגבר על יצרו, וכה אמר הרה"ק השרף מקאצק זי"ע (שש"ק עניינים שונים, עבודת ה' מג) שבשעה שירדת הנשמה להאי עלמא מורידה הקב"ה בסולם גבוה מרום שמים עד תחתיות ארץ, בהגיעה לארץ מסלק הקב"ה את הסולם ואומר לאדם - מכאן ואילך, עליך להעפיל בעצמך בדרך העולה בית קל על ידי ההתחזקות בעבודת ה' - יש שאינו מנסה לקפוץ, ויש הקופצים ונופלים, ואז מתייאשים, ויש מי שקופץ למעלה שוב ושוב עד שירחם עליהם הבורא ומעלה אותם...

וכמשל לאיש שבעצת רופאו ערך בכל יום 'הליכה' המשך כשעה תמימה (הליכה שאין בה מטרה אלא ההליכה עצמה...), פעם אחת עבר בסמוך אליו רכב אשר 'מנהיגו' היה 'בעל חסד' גדול, וקרא לאותו 'הולך' שיעלה לרכבו ויקחנו למחוז חפצו, סירב ההולך לעלות, אבל בעל החסד המשיך להפציר בו - את כל הילוכך במשך שעה אקצר למשך שתי דקות... ולא הועיל מאומה, כי אין לו כל מטרה בהגעה לאיזה מקום רק בעצם ההליכה חפצו ומטרתו, כך יבין, כי עצם היגיעה בתורה ובעבודה היא היא המטרה והתכלית (ולכן כתיב 'אם בחוקתי תלכו' - וברש"י, שתהיו עמלים בתורה, כי בתורה יש תכלית מיוחדת ב'הליכה' וביגיעה), וגם זה נכלל במאמר הכתוב בריש פרשתן לך לך, תתחיל לעשות 'הליכה'... כי רצונו של המקום ב"ה שאדם ילך ויטייגע בעבודתו ית"ש.

ואילו הרב מפוניב' ז"ל המשיל זאת, לעשיר שעמד בצד 'שדה אימונים' - מקום שבו מרגילים את החיילים ואנשי המלחמה, והנה הוא רואה שהחיילים קופצים ומדלגים מעל בור מים גדול ועמוק, אף נדרש מהם להתכופף מטה מטה מתחת ל'גדר תיל' (barbed wires) וכל זה כדי להרגלם לעמוד איתן בכל סוגי ומצבי מלחמה, אלא שהעשיר ה'גולם' הלז לא הבין כי יש תכלית ומטרה בכל אלו המכשולות מהמורות ונסיונות, מניעות ונפילות, נכמרו רחמיו עליהם מדוע יצטרכו 'מסכנים' הללו לדלג על ההרים ולקפץ על הגבעות... ברוב רחמנותו ניגש אל ה'מפקד' הממונה עליהם, ואמר לו, הנה עשיר כקרח אנכי, אין זהב וכסף נחשבים בעיני מאומה, אבקשך שתיקח 'בעלי מלאכה' על חשבון כספי וזהבי והם יישרו את כל השדה אשר אנו עומדים עליה - להוריד את ההרים, למלא את הבורות והבארות בעפר.. וכך לא יצטרכו החיילים להתייגע חינום, שחק המפקד על רוב סכלותו, ואמר לו, אם אכן נדבה

באר הפרשה - פרשת לך לך

אלוקיכם אתכם... אחרי ה' אלוקיכם תלכו ואותו תיראו... והנביא הוא או חולם החלום הוא יומת'. ויש לדקדק מדוע הכנים באמצע דינו של נביא שקר את הפסוק 'אחרי ה' אלוקיכם תלכו', והיה לו לומר 'והנביא הוא יומת' ורק לאחמ"כ 'אחרי ה' אלוקיכם'. אלא, כי באה התורה לומר אל תתפתה לשמוע לקול דברי 'נביא השקר' - אף שהזמן עת קשה מאד, מכל מקום התגבר נא, או אז תזכה לאחר ה' אלוקיכם תלכו וכו'.

ישפוך שיחו - אין כוחנו אלא בפה

בפרשתן (יד יד), 'וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את הניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד הן, ומבאר הרה"ק הקדושת לוי ז"ע בדרך הרמז, כי מספר העבדים אשר לקח עמו עולה בגמטריא שי"ח והוא מלשון שיה ודיבור, כי בכוח הדיבור והתפילה ניצח אברהם באותה מלחמה.

וללמד בא, כי הגם ש'אין מקרא יוצא מידי פשוטו', ובוודאי יצא אברהם אבינו למלחמה עם שלוש מאות ושמונה עשרה עבדים, אך הנצחון לא היה כלל בכוח גבורתם או בטכסיסי המלחמה שלהם, אלא רק בזכות אותם התפילות שנשא אברהם אבינו להצליח

תלויים בעמידתו בנסיון זה, הן לטב, הן למוטב... ובוזה תקל עליו המלאכה.

ולאידך גיסא, המתגבר בעת הקושי - להאמין בה' בכל לב, יזכה לשפע רב והארת פנים מן השמים. וכך איתא מהרה"ק המהר"י מבעלזא ז"ע (פר' ראה ד"ה והנביא) בשם אביו המהר"ש ז"ע כי מצינו במדרש (ב"ר סד ד) 'בן מ"ח הכיר אברהם את בוראו', ובמס' נדרים (לב.) 'יא שבן ג' הכיר את בוראו', ובשלמא שיטה זו דבן ג' שנים הכיר, אפשר להבין כי אז הוא הזמן שהאדם בא לכלל דעת, אבל טעמו של מאן דאמר בן מ"ח לא נודע, ואמר א"א ז"ל, כי יש עת שנקל יותר להתקרב להשי"ת ולעבודתו, ויש עת שקשה מאד, אך אעפ"כ כשאישי ישראל מתאמץ בכל כוחותיו לעבודתו יתב"ש יכול עתה לזכות למעלות הרבה. והנה לפי חשבון השנים היה 'דור הפלגה' - שכפרו ומרדו בהשי"ת בשנת מ"ח לחיי אברהם, והוא התאמץ לעבוד את הבורא בכל כוחותיו - כשכל בני דורו עומדים במרידה בה', לכן דייקא אז זכה להכיר את בוראו.

ובזה מבאר, דבפרשת נביא השקר כתיב (דברים יג ד-ו) 'לא תשמע אל דברי הנביא... כי מנסה ה'

לבך לחוננו ממתת ידך, אנא, רחם נא וסייע בעדנו לגמור את ה'חובות' שנצטברו מבניית והעמדת כל אלו המכשולות ומהמורות, המשכיל ילמד מכאן לכל מיני נסיונות וקשיים שיש לו ברוחניות ובגשמיות כי הם עצמם לטובה. וכבר אמרו שכל יפיו של 'כתר המלכות' בא לו מהחללים הריקים - מקום שלא ניצוק בו לא זהב ואף לא כסף אלא אוויר ריק מכל... ומשם נתפשט היופי לכל הכתר כולו, וכלומר ממקום הקושי והייסורים שם הוא יופי ותכלית האמונה (והעבודה).

וכך ביאר הרה"ק ה'אור לשמים' ז"ע (פר' לך ד"ה ויאמר ה' השני) את דברי הגמרא (מנחות כט:) 'עתידי רבי עקיבא לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות'. והיינו שעל כל קוץ וקוץ שהכאיב לו זכה לדרוש תילי תילים של הלכות, כי הקוצים המכאיבים - הנסיונות מהם מתעלה האדם.

רמז לדבר אפשר לראות בהאי עובדא, הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע נשאל פעם אודות 'ספר תורה' שנפל ספק האם בר ישראל כתבו או ערל, נענה החת"ס שיבחנו את התיבות האחרונות שבסוף ספר התורה, אם הם מטושטשות וכתובות שלא מיושר כל כך אזי סימן הוא שהספר נכתב על ידי יהודי כשר, כי מנהג ישראל לערוך 'סיום כתיבת ספר תורה' ברוב עם, לכבד צדיקים וגאונים בכתיבת אותיות, ומשום כך אין כל האותיות שבסוף הספר שוות במראיהן, אך אם יראו שהאותיות כתובות מיושר בשווה ממש סימן הוא שנכרי כתבו. ואפשר להוסיף ולומר, כי הטשטוש וה'שלא כסדרן' הם המרוממים את האדם וגורמים להתעלותו ושלמותו.

כה. אמרו חז"ל (ע"ז טו) תנא דבי אליהו, ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. ועל פי החשבון עולה שמנין ב' אלפים תורה החלו משהיה אברהם בן נ"ב, הקשה הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמר ז"ע הרי אברהם הכיר את בוראו כבר מקודם לכן (או מבן שלוש או מבן מ"ח), ומדוע לא יחשיבו מאז והלאה את השנים של תורה. ותירץ, כי 'האלפיים של תורה' נחשב רק מאז שהיה בעולם 'מסירות נפש' לה' ולתורתו, וזה היה כשהיה בן נ"ב - כשעבר את הנסיון של 'אור כשדים' ולא קודם לכן (הובא בטללי אורות).

באר הפרשה - פרשת לך לך

יג

רמוס חצרו', וכביכול, הרחיקו אותם מעליו - קחו לכם כל צרכיכם ולא תהיו קשורים ותולים עיניכם בי.

וזמון החת"ם לבאר לפי"ז הא דכתיב להלן (פסוק יח) לגבי אברהם 'וישב באלוני ממרא אשר בחברון', כי העיר חברון היתה המקום הגרוע ביותר בארץ ישראל, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה לד): 'ואין לך מרשים בכל ארץ ישראל יתר מחברון', על כן איזוה אברהם מקום זה לשבת שם 'כדי שיצטרך לרחמי שמים כל שעה ושעה'¹².

היא קדש - שבר טוב ליראיו ובפרט בענין שמירת עיניים בפרשתן (טו ז), 'זימצאה מלאך ה' על עין המים במדבר על העין בדרך שור', ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע שהנה הגר מוצאה היה ממצרים ערות הארץ, ואין לך מקום טומאה יותר משם, אלא שזכות

במערכה. וכך אמרו חז"ל (תנחומא בשלח ט) לפרש לשון הכתוב (ישעיה מא יד) 'אל תיראי תולעת יעקב' - 'למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת הזה אינו מכה את הארזים אלא בפיה, והיא רכה ומכה את הקשה. כך ישראל אין כוחם אלא בתפילה'¹².

נפלאות מצינו בדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע על הא דכתיב בפרשתן (יג י) 'וישא לוש את עיניו וירא את כל כבר הירדן כי כולה משקה לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה כגן ה' בארץ מצרים', והיינו שסדום ועמורה היו כגן ה' ולא היו זקוקים לגשם 'כי כולה משקה', וכן ארץ מצרים לא נצרכה למטר כי היה בה נהר הנילוס המשקה את כל השדות, ולכאורה קשה מדוע זכו רשעים אלו לחיות בגן ה', כשהם 'מסודרים' בהשפעות טובות בלא להיות תלויים במל ומטר, ומבאר ה'חתם סופר' כי אין זה כלל 'מתנה', אלא אדרבה 'לא זכו שיצטרכו לתפלה כי לא רצה ה'

כו. כלומר, כשם שהתולעת בוטחת אך ורק בפיה, ואין עולה על דעתה כלל וכלל להביא גרזן או כל כלי אחר לגדוע בו את העץ, כמו כן נעמוד בתפילה מתוך אמונה שרק על ידה יושיענו אבינו שבשמים, ובל נסמוך על שום דבר אחר שהוא יהא בעזרנו.

עוד ביארו דמיון התפילה ל'תולעת', שכשם שהתולעת נוגסת וחוזרת ונוגסת פעמים רבות מבלי להתייאש ולחדול, עד שבסופו של דבר מפילה את הארז, כך על דרך זה, יתפלל האדם ויחזור ויתפלל אף אם עדיין לא נושע, ולא יתייאש אלא ידע נאמנה שכל תפילה ותפילה מקרבת את הישועה, וסופה לבוא. בדרך זה ביארו את הפסוק (איכה ב ט) 'שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'''. ומהו הלשון 'כמים', שמדרך העולם, בשעה שנטל האדם כוס מים לשותות לרוויה, ונתקל בדרכו ונשפכו לו כל המים, ודאי שלא יסכים מחמת זה להישאר בצמאונו, אלא יטול בשנית כוס מים להרוות צמאונו, ואם גם זה יישפך ימזוג מיד 'כוס שלישי' וכן הלאה, כך נמי הדרך בצלותא ובבעותא, אף אם רואה האדם שתפילתו לא נתקבלה בפעם הראשונה לא יפסיק מלהתחנן לפני בוראו, אלא ישוב להתפלל עוד ועוד עד שלבסוף יענוהו מן שמיא.

והנה איתא בגמרא (ברכות נד): שעוג מלך הבשן עקר הר גבוה של שלש פרסאות בכדי לזרקו על בני ישראל, אך הקב"ה השיב לו גמולו בראשו וכאשר הרים את ההר מעל ראשו כדי לזרקו בחזקה באו נמלים רבים ונקבו בפיהם חור בראש ההר, כמובא שם במהרש"א שהתולעת 'אין לה גבורה אלא בפה' (ושקע ראשו של עוג בתוך ההר ומיד צמחו שיניו מחוץ להר לב' הצדדים עד ששם היה קבורתו, ונמנע מאתו להזיק לעם בני ישראל). מכאן למדים אנו על הכוח הגדול שיש 'בפה', כי לפעמים נראה לאדם שאין בכוחו לסבול כעול על ראשו כל כך הרבה הררים של צרות וייסורים, על כגון דא אמרינן ליה ב'מאמר פיך' - בתפילה אפשר לך לחורר אף הרים וגבעות של גזירות רעות הבאים עליך ולסלקם מעמך. כז. וכבר נודע מה שפירשו צדיקי הדורות בקללת הנחש 'ועפר תאכל כל ימי חיך' (ג יד), שלכאורה קשה, שאין בזה כל קללה רק 'ברכה' שתמיד מזונותיו מצויין לו ולעולם לא ידאג מה יאכל, אלא אין לך קללה גדולה מזו שאין מרגיש בעצמו שהוא תלוי ועומד במי שאמר והיה העולם, ואינו נצרך לבקש מהבורא ית"ש תדיר, וכביכול אמר הקב"ה לנחש איני רוצה שום שייכות עמך...

מעתה, אל יתעצב האיש אשר אינו 'מסודר'... ואינו הולך על 'קרקע מוצקה' אלא מרגיש תדיר שהוא תלוי על בלימה... ואל יפול רוחו בקרבו על שאינו רואה שהקב"ה בעזרו, כי אדרבה סימן מובהק הוא שהקב"ה חפץ בקרבתו ובתפילותיו ורוצה את הקשר והשייכות עמו, על כן אינו ממלא כל מחסורו בפעם אחת, בכדי שתמיד ישא עיניו למרום.

באר הפרשה - פרשת לך לך

מתלמידיו של אברהם אבינו - אהבת חסד ומידות טובות
איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא באמרי הרי"ם
 בפרשתן) שחז"ל אמרו (ירושלמי שקלים ב ה) 'האומר
 שמועה בשם אומרה יראה כאילו בעל שמועה עומד
 לנגדו', כי השמועה והחידוש ההוא שייך לשורש נשמתו
 של בעל השמועה, וכאשר לומדם מאיר בו נשמתו של
 בעל השמועה, ובפרשה זו 'בעל השמועה' הוא אברהם
 אבינו, ולכן מאיר בעולם אורו של אברהם אבינו. והומן
 גרמא' ללמוד ממשנת החסד וממדותיו הטובות של
 אברהם אבינו, ולהיות מתלמידיו של אברהם אבינו
 בעין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה (אבות פ"ב מ"ט).

בפרשתן (יג יד), 'זה' אמר לאברהם אחרי הפרד לוט
 מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר
 אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה', כתב ה'אור
 החיים' הק' זי"ע וז"ל, כאן נעשה לו גם עצום שיוכל
 לראות מצפון לדרום וממזרח למערב מבלי שיוצרך
 לסובב עצמו.

יש שביארו מדוע שידד הקב"ה מערכות תבל ועשה
 גם גדול כזה, והכל אך ורק בכדי למנוע טרחה
 קטנה כזאת מאברהם אבינו, אלא כי הקב"ה משלם
 שכר טוב ליראיו ב'מידה כנגד מידה', ומאחר שאברהם
 אבינו התחסד לפתוח ארבעה פתחים בארבע צדדי
 אוהלו בכדי להקל על 'עוברי אורח' שלא יצטרכו לסובב

אחת הייתה לה שנוהרה ב'שמירת עיניים', לבלתי הביט
 על האסור, על כן זכתה להתדבק בגוף קדוש באברהם
 אבינו, ולא זו בלבד אלא שזכתה לראות מלאך אלוקים
 בהקיץ. וזה דבר הכתוב וימצאה מלאך ה' בזכות על
 העין בדרך שור, 'שור' מלשון הבטה וראיה, והיינו
 ששמרה על העין שלא להביט במראות אסורים. ומכאן
 תצא הקריאה לכל המייחלים להפקד בדבר ישועה
 ורחמים בכל ענין שהוא, על ידי שמירת עיניים יושפע
 עליהם שפע רב"ה משמי שמים, ויזכו לכל המדרגות -
 אף להיראות עם מלאכים.

וללמדך, שלא יאמר האדם מי אני כי אבוא אל
 הקדושה, הרי לא נביא אנכי ולא בן נביא
 אנכי, אין לי כל ייחוס במעלות קדושים וטהורים - כי
 אין לך איש מישראל הגרוע בייחוסו יותר מהגר בת
 פרעה מלך מצרים^כ ואעפ"כ זכתה לכל אלו ע"י
 שמירת עיניה, ק"ו לדידן. ע"כ, ישמור כל איש את
 עיניו בכל כוחו, ועי"ז יזכה לבוא לקדושה רבה מאד.

וכך ביאר ה'תפארת עזריאל' (ד"ה וישבו) בפסוק (יד ז)
 'אל עין משפט היא קדש', כי על ידי 'עין משפט',
 ששופט את עיניו, מתי להסתכל ומתי לא, ושומר את
 פתחי עיניו כדת וכמשפט הרי 'הוא קדש' מתקדש
 בקדושה של מעלה כי אי אפשר לבוא למדרגת קדושה
 רק ע"י שמירת עיניים.

כח. וכבר פירש הרה"ק ה'קדושת ציון' זי"ע (קדושת ציון, ח"ב ליקוטי עיניים, ד"ה על הא) לפרש את המאמר 'ישועת ה'
 כהרף עין', כי ישועת השם באה לו לאדם 'כהרף עין' - כפי מה שהוא משקיע להיות עוצם עיניו מראות ברע

ושלא לראות מראות שאינם הגונים כפי זה יושיענו ה' בכל מיני ישועות ('הרף' הוא מלשון עצמת העפעף).

כט. ובכלל רמזו על טענה זו בכתוב בריש הפרשה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו 'לך לך מארצך וממולדתך
 ומבית אביך' שלא ידמה האדם בנפשו כי קדושה של מעלה באה לו לאדם על ידי מולדתו וייחוס בית אבותיו,
 אלא הכל בא לו לאדם אשר אראך - על פי תורת היגיעה בעבודת א-ל חי (חינוך בית יהודה לך יו"ל תרצ"ז, כע"ז במנורת
 זהב להרה"ק הרי"ז זי"ע).

ל. הנה נאמר בפרשתן (טו ז-יא) לאחר שברחה הגר מאת שרי, 'וימצאה מלאך ה' וגו', ויאמר הגר שפחת שרי, ונזכר
 שם בפסוקים ד' פעמים 'ויאמר לה מלאך ה'', ופירשו חז"ל (בר"ר מה ז, והובא ברש"י) 'על כל אמירה היה שלוח לה
 מלאך אחר', וכלומר שנגלו ד' מלאכים אל הגר וכל אחד אמר לה דבר אחר, ולכאורה יש לתמוה מדוע לא היה
 די במלאך אחד שיאמר לה כל אותם אמירות, ומה צורך יש בד' מלאכים, ואמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' דבר נורא,
 כי גם מלאך מוזהר ב'אל תרבה שיחה'... (אבות א ה). מעתה נלמד אנו העשויים מ'בשר ודם' עד כמה אנו צריכים
 לשמור על עצמנו...

סיפר הרה"ק מסאטמאר זי"ע ששמע מהרה"ק ה'צבי לצדיק' מבלאז'וב זי"ע, שהיה צדיק גדול אשר היה מופשט
 לגמרי מכל ענייני עוה"ז והיה שקוע כל ימיו לרבות הלילות בתורה ובעבודה, והיה נוהג שבכל עת שנכנסה אליו
 אשה היה מדליק סיגרי' ומחזיקה בידיו, למען תהיה לו לזכרון על אש הגהנום הבווערת... הוסיף הרה"ק מסאטמאר
 כי בימינו אנו אין די בהדלקת סיגריה אלא צריך להבעיר מדורות גדולות... ומה נעני אנן אבתריה...

מה נמלצו דברי השל"ה הק' זי"ע (בפרשתן אות לג) וז"ל. ושמעתי צחות בתיבת 'מריבה' שאמר בלשון נקבה, ולא אמר 'אל נא תהי ריב' (בלשון זכר), אלא, כי כבר הותחל ריב בין הרועים, לכן אמר אברהם למען השם יפסיקו דברי ריב ולא יוליד כדרך המחלוקת שתמיד עושה פרי ומתרבה, על זה אמר 'אל נא תהי מריבה' לשון נקבה, כאשה המולדת פרי מפרי, ודי בזה שהתחיל הריב, יהיה בזכר שאינו מוליד... עב"ל לג.

וזכר ביאר כן ב'תורת משה' להאלישיך הקדוש, דצ"ב, מהו שאמר אברהם 'אל נא תהי מריבה', והרי כבר התעורר דברי ריבות בשעריהם וכמפורש בכתוב (פסוק ז) 'ויהי לך ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט', אלא שעד עתה היה רק 'ריב', וביקש

את האוהל אלא מיד ימצאו שולחן ערוך ומיטה מוצעת לא, לכך היקל הקב"ה עליו שלא יצטרך לסובב עצמו ובעמדו על מקומו יוכל לראות את ד' רוחות השמים, ועל דרך זה, המונע עצמו מלצער אחרים כן ינהגו עמו במדה אחר מדה...

וזכר אמרו חז"ל (תנ"כ"א כב ב) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, לעשות כמעשי אבות, להיות 'בעל חסד' כאברהם אבינו, לחשוב מחשבות על אחיו מישראל במה אוכל להיטיב לב ולהקל עולו מאתו.

אל נא תהי מריבה - שלא תפרה ותרכה אש המחלוקת בפרשתן (יג ח), 'ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני וביןך וכו' כי אנשים אחים אנחנו',

לא. בדרך צחות אמרו לפרש את דברי חז"ל (עירונין יח): אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם - לגבי הנהנים מ'טובותיהם' של רעיהם, כי יש אשר יגמלו חסד איש לרעהו, אבל כל חסדם אינו דומה אלא לדבורה ה'עוקצת' (כי מעניקים הרגשה שאינה נעימה ונוחה, וד"ל), ועל זה אומרים לה לצרעה 'לא מדובשך ולא מעוקצך'. והכוונה שלא יתחסדו איש עם רעהו כמו דבש דבורים שמחד גיסא הרי הוא דבש - מתוק כשמו כן הוא, ולאידך גיסא הרי הוא בא מדבורים שעקיצתן שורפת בבשר האדם, כך יש לגמול חסד מתוך חסד... במחשבה לטובה כיצד מי שאנו מטיבין עמו ירגיש שאיננו מכביד ומקשה עלינו, ואין ההטבה באופן שברצוננו להיפטר ממנו.

וכך פירש השל"ה הק' (וירא ל) במה שאמר אברהם אבינו 'שלושה אנשים' שבאו להתארח אצלו 'אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך', וז"ל, ראוי למי שייטיב לאנשים שיראה להם שהוא מקבל טובה מהם במה שיקבלו ממנו, לא שיתפאר על הטוב שייטיב להם, ולזה תמצא שאברהם הראה לאלו האנשים שהם נותנים לו מתנה בבואם אל ביתו לקבל הטבתו.

לב. איתא בזוהר (ח"א רה): שהתורה מתחלת באות ב' - ב'ראשית, ולא בא' שהיא ראשונה לאותיות, כי האות ב' מרמזת על ב'רוך והאות א' מרמזת על א'רור וחפץ הבורא להתחיל את התורה בברוך. יש שרמזו, שהאות ב' מרמזת לאדם אינך יחיד בעולמך - זכור תמיד שיש עוד יהודי, ויש לו הצטרפויות משלו - ראה נא לעזרו ולתמכו, ולא יסובבו כל ימין סביבות א' - אחד, כלומר סביב עצמך והצטרפויותיך, אלא זכור את רעך להטיב לו מראשית ועד אחרית.

וכך דרש הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בדברי הכתוב בפרשתן (יג טז) 'ושמתי את זרעך כעפר הארץ', כי הנה ה'עפר' אין בו שום תועלת כשהוא בפני עצמו, וכל סיבת יצירתו הוא בעבור 'אחרים' ולקיום העולם, שבכל הנבראים יש בהם מיסוד העפר, וגם אי אפשר למאכלים ולבניין בתים בלא עפר. וכנגד זה אמר הקב"ה ושמתי את זרעך כעפר הארץ - שגם זרע אברהם יהיו כל כולם למען אחרים ולטובתם, וכדוגמת העפר.

לג. עפ"י דבריו מבארים את מאמר חז"ל (קה"ר ז כג, וכע"ז נדרים מא). 'דעת קנית מה חסרת', כי בהוספת אותיות 'מה' על 'ריב' נעשה 'מריבה', ומי שקנה דעת ומבין את גודל ההפסד היוצא מתוך כל מחלוקת, מיד בתחילת ה'ריב', הרי הוא מחסר את האותיות מה, ומונע מה'ריב' להיהפך ל'מריבה', ולכן אמרו (חולין פט). 'כל הבולם פיו בשעת מריבה כתולה ארץ על בלימה', אפילו שכבר היה 'שעת ריב' - וכבר החלה המחלוקת לחולל שמות, הרי הוא עוצרה מיד בכל כוחו, ומקיים את העולם שישאר על מקומו, וזהו 'על בלי-מה'.

לד. ואילו הרה"ק האגרא דכלה' דורש בלשון 'ויהי' שהוא מלשון 'וי היה', וכלומר 'וי היה על עסק המריבה, כי בכל מקום שיש מחלוקת הוא ווי, ובהיפוך במקום השלום - שמחה וחדוה', ודבריו הקדושים אינם צריכים שום תוספת וביאור...

באר הפרשה - פרשת לך לך

שמין השנה באבות ואמהות הקדושות - אברהם ושרה, אך עלינו ללמוד שכל עול שעבודם של זרע ישמעאל שאנו סובלים עד היום הזה בא לנו מ'עינוי' זה'ל'...

כי הקב"ה אוהב את הנרדף, יהיה מי שיהיה, וכמו שביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (וכן הוא בשפתי צדיק לך, אות לו) את המשך הקרא (שם פסוק ז) וימצאה מלאך ה'. ולכאורה צריך ביאור מהו וימצאה, וכי חיפש אותה מקודם לכן, היה לו לומר 'ויראה מלאך ה'". אלא, מאחר שהגר הייתה 'נרדפת' משרה אמנו, והרי 'אלוקים יבקש את נרדף' (קהלת ג טו) והוסיפו חז"ל (ויק"ר כו ה) אפילו צדיק רודף רשע, לכן 'חיפש' המלאך אחר 'נעלבין', עד שמצאה... ללמדך מעלת הנרדף, אף אם הנרדפת היא הגר הבורחת משרה אמנו (הובא בליקוטי יהודה) ל'ח'.

איתא ברמב"ם (הלכות מלכים ומלחמותיהם פ"ו הלכה ז) וז"ל. כשצריך על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה

אברהם שה'ריב' לא יהפך ל'מריבה' הפרה ורבה והולכת ומתפשטת לה.

וכך הם פני הדברים, כי פעמים רבות מתגדלת המחלוקת באופן שאילו היו זוכרים את תחילת שורש המחלוקת כבר היו משלימים יחדיו זה עידן ועידנים, ורק מחמת שהוסיפו 'קש ותבן' ממשיכה האש לבעור ולכלות כל חלקה טובה, והמשכיל בעת ההיא ידום, שלא תתרבה האש יותר ויותר'ל'.

יבקש את הנרדף - הנהירות שלא לפגוע בזולתו ומעלת הנרדפים

בפרשתן (טו ו), 'ותענה שרה ותברח מפניה', כתב הרמב"ן, וז"ל. 'חטאה אמנו בעינוי הזה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל עניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם, לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי'. פשיטא ואין צריך לומר כי אין לנו כל

לה. שאל נשאל הרה"צ רבי אשר פריינד זצ"ל מאחד מתלמידיו, נקלעתי לסכסוך בענייני ממונות, האם כדאי לי לתבוע אותו בבית דין, או שעדיף שאוותר על כל התביעות שיש לי עליו ולהפסיד אותו הממון, ענהו רבי אשר זרוק מיד את כל הטענות ותוותר לו. הוסיף ר"א לומר לו, אילו יעמדו בפניך שתי ברירות, להיכנס למחלוקת או לרוץ אל הכביש כשממולך משאית (טראק) דוהרת על מאה קמ"ש (62 מייל) - עדיף שתקפוץ לכביש מאשר להיכנס למחלוקת, כי למשאית יש ברקסים (מעצורים) אבל מחלוקת בוודאי הורגת (מעט מן האור - ספינקא). לו. נוראות כתב הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע טוב להיות בשלום עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת עם חבירו הגם שהוא באמת (אור הנפלאות כח, הובא באבני זכרון ערך מחלוקת).

איתא במדרש (בר"ר פרשה ח ה) בשעה שבא הקב"ה לברא את העולם... חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות שלום אומר אל יברא זכוליה קטטה, מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל אמת והשליכו לארץ, הה"ד (דניאל ח יב) 'ותשלך אמת ארצה', הקשה הרה"ק מקאצק זי"ע (אהל תורה פר' בראשית) מה הרווח בזה, הרי עדיין ה'שלום' עומד על מקומו והוא טוען 'אל יברא', אלא ביאורו, כי כשבטלה האמת גם השלום מסכים שייברא עולם, שהרי כל המחלוקות באים כשכל אחד טוען האמת אתי, דרך האמת כך וכך היא, ממילא כשניטל האמת בטלה מחלוקת.

יש שביארו עוד, כי אכן דייקא אמת כזאת (הבאה על חשבון אחרים) הטוענת 'אל יברא' ראוי להשליכו לארץ. כי המבחן לראות אם אמת בפי האומרה, כשבנין עולם יוצא ממנו ולא 'חורבן עולם'.

לז. כתיב בפרשתן (ג ז) 'ויהי ריב בין רועי אברם ובין רועי מקנה לוט והכנעני והפריזי אז יושב בארץ', וכבר עמדו חז"ל לבאר השייכות בין מריבת הרועים לסיפא דקרא שהכנעני והפריזי היו אז בארץ (והובאו דבריהם ברש"י). ואמרו צדיקי הדורות, כי מצינו ש'כנעני' רומז לעניות, וכדאיתא בגמ' (פסחים ג.) לפרש בלשון הכתוב (זכריה יד כא) 'ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבא-ות', מאי ולא יהיה כנעני, אמר רבי ירמיה אין כאן עני, ועפ"ז יתבאר בלשון הפסוק, שמאחר שהיה 'ריב' ומחלוקת על כן ה'כנעני' אז יושב בארץ, שהמחלוקת מביאה לידי עניות רח"ל, וכלשון השל"ה הק' (יומא דרך חיים אות מד) שמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות. ובוודאי 'מידה טובה מרובה' שריבוי השלום יביא לנו ריבוי פרנסה בשפע רב.

לח. הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הובא בנר אלחנן עמ' יב) אמר על דברי חז"ל (חולין פט.) 'אין העולם מתקיים אלא במי שבוולם פיו בשעת מריבה', דהוא כמו 'קטר' הרכבת שמושך עמו את כל הקרונות של הרכבת ע"י שאוצר בתוכו את כל החום הנוצר מן הפחם, כך גם הבולם פיו ואוצר בתוך עצמו את דיבוריו מקיים בזה את כל העולם כולו.

באר הפרשה - פרשת לך לך

ז

לעשות חיל, כאשר ידוע בקורות העתים, שכמה פעמים בא מגדל היאוש הניצוח הגדול].

הוסיף הגר"ש פינקוס זצ"ל לבאר בטוב טעם (תפארת שמשון פרשת תזריע), כי אם לא ניתן להם מקום להימלט על נפשם הרי הם נהפכים ל'נרדפים' גמורים - והלא כך המביע הקב"ה בהנהגת העולם, שהוא מבקש את הנרדף, אף כאן הא' יבקש את הגויים ולא יהא ביד בני' לנצח אותם.

'הא-ל המושיע' יושיענו בכל מיני ישועות לט', ברוח ובגשם, ונזכה להיות מתלמידיו של אברהם אבינו ולקיים 'והאמין בה', עדי נגאל בקרוב בגאולה שלימה בב"א.

מארבע רוחותיה אלא משלש רוחותיה, ומניחין מקום לבורח ולכל מי שירצה להמלט על נפשו, שנאמר (במדבר לא ז) 'ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה', מפי השמועה למדו שבכך צוהו [וביאר הרמב"ן (ב'השגות' על ספר המצוות להרמב"ם 'שכחת העשין אות ה'), עפ"י דרכו של עולם, שכשהאדם מרגיש שהוא אבוד, ואבד מנום ממנו, הרי הוא נלחם בכל כוחותיו העל טבעיים (למעלה מכוחות הטבע) ובוודאי ינצחו את היהודים. וכך הוא לשון ה'משך חכמה' (במדבר לא ז), למוד בחוקות המלחמה, שאם יקיפו אותם מכל צד, ומהתיאשם בחייהם כי יפלו ביד צר, יעמדו על נפשם בכל שארית כוחם ויוכלו

